

Makale Bilgisi

Makale Geliş Tarihi: 31.08.2023

Makale Kabul Tarihi: 28.12.2023

Türkiye Türkçesinde mI/mU Soru Edatının Sıfatları Derecelendirmesi

Ahat ÜSTÜNER*

Meral YILDIRIM**

Öz

Türkçede ilk metinlerden itibaren kullanılan mI/mU soru edatının esas itibariyle soru cümleleri kurduğu bilinmektedir. İfadeye soru anlamı katan bu edatın, ek mi yoksa edat mı olduğu konusunda dil bilimciler arasında birlik sağlanmamıştır. Türkiye Türkçesinde mI/mU soru edatı hem isimlerden hem de fiillerden sonra gelir ve cümleye soru anlamı katar. Soru cümlesi oluşturmak için kullanılan mI/mU edatının Türkiye Türkçesinde görülen çeşitli görevlerinden biri de sıfat ve zarfların arasında yer alarak, tekrar edilen sözcüklerle belirtilen özelliği daha belirgin hale getirmektir. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde yaygın olarak kullanılan mI/mU edatı hakkında yapılmış çalışmalarda yer alan farklı değerlendirme ve adlandırmalardan kısaca bahsedilerek, edatın çeşitli görevleri, cümle içindeki işlevleri sıfat ve zarflarda yaptığı derecelendirme ele alınmış ve incelenmiştir. Türkiye Türkçesinden seçilen

*Prof. Dr. Ahat Üstüner, Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Elazığ/Türkiye, austuner@firat.edu.tr Orcid Id: 0000-0002-7814-72000

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Elazığ/Türkiye, meral_2387@hotmail.com Orcid Id: 0000-0001-9862-0731

örnek cümlelerle mI/mU edatının tekrarlanan sıfat ve zarflar arasında kullanılışı; bu tekrarlarda cümleye kattığı anlam özellikleri çeşitli kaynaklardan alınan örneklerle değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: mI/mU soru edatı, sıfatlarda derecelendirme, zarflarda derecelendirme, pekiştirme, Türkiye Türkçesi grameri

Rating Of The Adjustments Of The Questional Preposition mI/mU in Turkish Turkey

Abstract

It is known that the interrogative particle mI/mU, which has been used in Turkish since the first texts, essentially forms interrogative sentences. There is no consensus among linguists as to whether this preposition, which adds a question meaning to the expression, is a suffix or a preposition. In Turkey Turkish, the interrogative particle mI/mU comes after both nouns and verbs and adds a question meaning to the sentence. One of the various functions of the mI/mU preposition used to form interrogative sentences in Turkey Turkish is to make the feature stated with repeated words more evident by being placed between adjectives and adverbs. In this study, by briefly mentioning the different evaluations and namings in the studies on the preposition mI/mU, which is widely used in Turkey Turkish, the various functions of the preposition, its functions in the sentence, its gradation in adjectives and adverbs are discussed and examined. The use of the mI/mU preposition between repeated adjectives and adverbs with sample sentences selected from Turkey Turkish; In these repetitions, the semantic features it added to the sentence were evaluated with examples taken from various sources.

Key words: mI/mU interrogative preposition, grading in adjectives, grading in adverbs, reinforcement, Turkey Turkish grammar

Giriş

Türkçede bir kısım ek veya edatların asıl görevlerinin dışında başka işlevlerde de kullanılabildikleri görülür. mI/mU soru edatı, hem isim soylu kelimelerden, hem de fiillerden sonra kullanılır ve cümleye soru anlamı katar. Bu temel görevinin yanı sıra mI/mU edatı, farklı görevlerde de kullanılmaktadır. Bu edatın sıkça kullanıldığı görevlerden biri de tekrar edilen

sıfat ve zarfları derecelendirmesidir. Bu çalışmada taradığımız eserlerden aldığımız örneklerle Türkiye Türkçesinde mI/mU soru edatının sıfat ve zarfları derecelendirmesi araştırılmıştır.

Gramer kitaplarımızda mI/mU edatı için farklı terimler kullanılmaktadır. Kendisinden önce gelen kelimelerle bitişik yazılmamasından dolayı genellikle edat kabul edilmiş, bazı eserlerde ise tek başına bir anlam ifade etmediği ve ses uyumuna göre kendisinden önceki kelimelere göre değiştiği için ek sayılmıştır. mI/mU soru edatı, ünlü uyumlarına göre takip ettiği sözcüğe ses bakımından uyduğu için ek özelliği gösterir. Bu özelliğine rağmen kabul edilen yazım kuralları gereğince kendisinden önceki sözcükten ayrı yazılması genellikle bir edat sayılmasından dolayıdır. Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi eserinde mI/mU soru ekine isim ve fiil çekim ekleri bölümünde değinmiştir. Soru eki terimiyle ifade ederek, bu soru ekinin edat menşeli olduğunu sonradan eklediğini ve her türlü kelimeye soru anlamı katabileceğini belirtmiştir. Bu ekin edatlardan farklı olarak başlangıçtan itibaren ek olduğunu dile getirmiştir. Edat olarak kabul edilmeyeceğini belirtmiştir (Ergin, 2005: 332, 476).

Zeynep Korkmaz (2009), eserinde mI/mU için: “Çekimli fiillerde ve öteki kelime türlerinde olduğu gibi, adlarda da soru mI/mU ekiyle karşılanır. ... Ekin, ad çekimi eklerinden sonra da gelebilmiş olması, edat kökenli olduğuna işaret sayılmaktadır” (Korkmaz, 2009: 329) açıklamalarını yapar. Ayrıca Zeynep Korkmaz, edatların işlevlerinden bahsetmiş ve edatların pekiştirme işlevinde kullanıldığını dile getirmiştir. Pekiştirme işlevini gören edatlar arasında mI/mU edatını da saymıştır (Korkmaz, 2009:1115). Yani mI/mU için de “edat” terimini kullanmıştır. Birol İpek, “Türkçede Pekiştirme Edatları” adlı çalışmasında mI/mU’ya da yer vermiştir (İpek, 2023: 478 – 496). Bunların dışında Türkiye Türkçesinin grameri hakkında yazılmış eserleri bulunan araştırmacılardan Gencan, Göknel, Bozkurt, Eker, Özçelik ve Erten mI/mU’yu soru eki olarak; Ediskun, Bilgegil ve Hacıeminoğlu soru edatı olarak; Deny, önce soru zarfı sonra soru edatı olarak; Banguoğlu ise eserinin bir bölümünde soru eki olarak, başka bir bölümünde soru zarfı olarak adlandırmışlardır.

Şahap Bulak, “Türkçede mI/mU Soru Unsuru” adlı makalesinde, mI/mU ekinin başlangıçta edat olduğunu, zamanla bu işlevini kaybederek eklediğini vurgulamaktadır. Köktürkçe döneminde “mU” tekli şeklinin mevcut olduğunu, kalınlık-incelik uyumuna uygun şekilleri olmadığı için soru edatı olarak isimlerle birlikte kullanıldığı bilinmektedir (Bulak, 2019: 310-330). Adlandırmanın farklı olması ekle ilgili değerlendirmelere de az veya çok yansımaktadır. Bu çalışmada, ilgili eserlerde görülen bu farklı adlandırmaları

değerlendirmeden, Türkçede başlangıçta edat olduğu için “ml/mU edatı” terimini kullanmayı tercih ettik.

Edatlar, tek başına anlamı olmayan, kelimeler arasında anlam ilgisi kuran yardımcı, görevli sözcüklerdir; tek başlarına kullandıkları zaman bir anlam ifade etmezler. Cümle içinde veya diğer kelimelerle birlikte kullanılınca bir anlam kazanır veya bir görev yaparlar. Muharrem Ergin edatları şöyle tanımlar: “Edatlar, manaları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir. Tek başlarına manaları yoktur. Hiçbir nesne veya hareketi karşılamazlar” (Ergin, 2005: 345). ml/mU soru edatı da tek başına anlam taşımaz ve cümlede iki sıfat arasına girerek pekiştirme göreviyle kullanıldığında anlam kazanır. Türkçede ml/mU soru edatının temel işlevi ifadeye soru anlamı katmak, soru cümlesi kurmaktır. Hem isimlerden hem de fiillerden sonra gelir ve ifadeyi soru haline getirir. Bu görevle geniş bir kullanım alanı vardır. ml/mU soru edatının asıl işlevi soru cümleleri kurmaktır, ancak yer aldığı cümle veya ifadelerin hepsi soru anlamı taşımayabilir. Bazen, “*Böyle havalarda dışarı çıkılır mı?*” cümlesinde olduğu gibi, bulunduğu cümlelerin anlamını kuvvetlendirmek için de kullanılabilir. Çünkü soru cümleleri her zaman gerçek bir soru değildir. Soru cümlelerinde bazen istifham sanatı diye adlandırılan, herkesçe bilinen ve kabul edilen bir düşünceyi onaylatmak yoluyla güçlendirilmesi amacıyla soru tarzında dile getirilmesi söz konusudur. “*Ayla gelir mi gelir.*” gibi bazı soru cümlelerinde kullanıldığı metne bağlı olarak, cümleye ihtimal veya kesinlik ifadesi katmaktadır. Leyla Karahan, “Vurgulama İşlevli Dil Birimler Üzerine” isimli bildirisinde ml/mu soru edatının bir unsuru ön plana çıkarmak, daraltmak, kısıtlamak ve kuvvetlendirmek gibi görevlerde kullanıldığını ifade etmiştir (Karahan, 2009:313-322).

Günay Karaağaç da ml/mU edatından bahsederken soru cümlelerinin işlevleri için şu açıklamaları yapar: “Cevabı bilinen veya istenmeyen sorular da vardır. Bu üslup soruları, sözün etkisini arttırmak, tembih, azarlama, istek ve emir amaçlı sorulardır” (Karaağaç, 2016: 93-396). Edatın bu işlevleri bağlama göre veya cümlelerin vurgulanma biçimine göre ortaya çıkabilecek işlevlerdir. Bağlam içinde ayrı vurgu ile söylendiğinde birinde kesinlik, diğerinde ihtimal veya hafifleme ifadesi taşıması mümkündür (Pul, 202: 92). Aydın, A. ve Tapar, D. “Eski Türkçede Soru Eki” başlıklı çalışmalarında; Köktürk ve Uygur döneminde kurulan soru cümlelerinde bu edatın; “*istişare, merak ve sitem, teyit etme, endişe, dikkat çekme, tahmin, tahkir ve teessüf*” gibi işlevlerde kullanıldığını belirlemişlerdir (Aydın, Tapar, 2023: 220-231).

Ahmet Kayasandık, mI/mU edatıyla ilgili çalışmasında bu soru edatının gramer kitaplarında işlev ve anlamlarını hepsini araştırmış ve cümledeki anlamlarını birlikte vermiştir. Bu edatın gerçek soru sorma anlamı dışında başka anlamlara gelecek şekilde başka cümlelerde kullanım şekillerini vermiştir. mI/mU soru edatı, cümleyi pekiştirmek, tonlamak gibi anlamlarda kullanıldığını ifade etmiştir. Başka soru sözcükleriyle kurulan soru cümlelerinde de aynı anlamsal farklılıklar görülebilmektedir.(Kayasandık, 2018: 4).

Konuyu detaylı şekilde ele alan Zeynep Korkmaz (2009: 330-331) soru eki ya da soru edatı olan mI/mU'nun cümleye kattığı anlamları örnek cümlelerle eserinde belirtmiştir. Örnek cümlelerden hareketle mI/mU'nun kattığı anlamları şu şekilde sıralayabiliriz: Meraklanmak, şüphelenmek, pişman olmak, olumsuz düşünme, kabul etmemek, şaşırma, pekiştirmek, aşağılamak, azarlamak, korkmak, heyecan duymak, olasılık, tahmin etmek, öfkelenmek, sitem etmek, övmek, sabırsızlanmak ve eleştirmek.

mI/mU edatının işlevlerinden biri de görülen geçmiş zaman kip ekiyle zarf-fiil eki oluşturmasıdır. Bu yapılar Türkiye Türkçesinde yüklemi zaman bakımından belirleyen zarf görevi yapar: *Baban geldi mi alışverişe gideceğiz.*

“Türkçede Pekiştirme Edatları” adlı çalışmasında Birol İpek mI/mU edatının, Çağdaş ve Tarihi Türk lehçelerinin hepsinde soru dışında daha çok pekiştirme göreviyle kullanıldığını, örnek cümlelerle ortaya koyar (İpek, 2023: 478-496). Osman Bolulu, konuyla ilgili çalışmasında mI/mU edatının pekiştirme fonksiyonuyla da kullanıldığını ifade etmiştir (1997:11).

Kevser Acarlar, mI/mU edatı ile ilgili makale çalışmasında mI/mU'nun; “1. Olumsuz eylemleri olumlu, yerine göre olumlu eylemleri olumsuz yapmak; 2. “Mastar + olur mu” şeklinde anlama kesinlik ve gereklilik katmak; 3. Dilekli yan cümlelerin bağlandığı temel cümledeki mi sözündeki gibi cümleyi olumluluk ve olumsuzluk bakımından etkilemek; 4. Bünyesinde ki bağlacı bulunan soru cümlelerine olumsuzluk katmak; 5. “-di mi” biçiminde ulaç oluşturmak; 6. “-yor mu” biçimindeki yardımcı cümlelerde birinci cümleye koşul ve ikinci cümleye sonuç anlamı katmak; 7. Geniş zamanlı tekrarlar arasında cümleye pekiştirme veya belirsizlik katmak; 8. İsim soylu tekrarlanan yüklemeler arasında pekiştirme yapmak...” (Acarlar, 1970: 358-363) gibi görevlerini cümlelerle örneklemiştir. Mehmet Özmen, “soru eki mI” diye adlandırdığı bu edatın; “*gelir mi gelir, yapar mı yapar*” (Özmen, 2013:244) şeklinde çekimlenmiş bir eylem tekrarının arasına girmesini anlamın güçlenmesini sağlamıştır

şeklinde ifade etmiştir. mI/mU edatı, bazı cümlelerde yüklemi oluşturan çekimli fiil tekrarlarında da kullanılarak cümlenin anlamına kesinlik katar. Sorulu cümlelerde “*Kardeşiniz okula gidiyor mu?*” sorusuna “*Kardeşim okula gitmez olur mu?*” (yani elbette gidiyor, gittiğine şüphe yok...) cevabı soru cümlesi olduğu halde anlamı pekiştirmektedir (Ediskun, 2005:297).

Bu edatın görevlerinden bir tanesi de sıfat ve zarflarda derecelendirme yapmaktır. mI/mU edatı birlikte kullanıldığı sıfatın veya zarfın derecesini artırır, tekrarlanan sözcüklerin arasına girerek anlamı güçlendirir, ifadeyi pekiştirir. mI/mU edatının bu tür kullanımlarında temel amaç varlığın niteliğinin artırılmasını sağlamak, anlamı pekiştirmektir. Pekiştirme; “Dilin söz dizimi kurallarından, kelime, ek veya ses unsurlarından birini kullanarak ifade edilenler arasındaki bir sözün belirginleşmesini sağlama; kelime, kelime grubu ve cümle gibi bir dil birliğinin anlamını güçlendirme, kesinleştirme veya belirttiği kavramın aşırılığını bildirme; bir unsura dikkat çekme veya bu unsuru ön plana çıkarma” diye tanımlanır (Üstüner 2013: 11).

Türkiye Türkçesinin grameri ile ilgili çalışmaları bulunan yazarlarımızın hepsinde mI/mU edatının, tekrar edilen sıfat ve zarfların arasında kullanılmasıyla ifadeyi pekiştirdiğine vurgu yapılmaktadır. Vecihe Hatiboğlu, Türk Dilinde İkileme adlı eserinde; *güzel mi güzel, temiz mi temiz* örneklerinde pekiştirmenin mI/mU edatının yer aldığı ikileme yoluyla oluşturulduğunu söylemektedir” (Hatipoğlu, 1981: 23). Mehmet Hengirmen: *Nişanlım güzel mi güzel, zengin mi zengin* (Hengirmen, 1995:284); Haydar Ediskun: *Geniş mi geniş yol!* (Ediskun, 1992:297); Feyza Hepçilingirler: *Güzel mi güzel..., Tatlı mı tatlı* (Hepçilingirler 2004:163) gibi örneklerle edatın bu işlevini belirtirler.

mI/mU edatı, Türkçe sözlükte şu şekilde tanımlanmıştır: “Tekrarlanan sözcük arasında kullanılarak sözcüğün anlamını pekiştiren bir söz: *Zengin mi zengin! Güzel mi güzel*” (TS: 1389). Sözcük tekrarı arasında yer verilen bu edat anlamı güçlendirir. Yinelenen sıfatların arasına soru eki girince pekiştirme daha kuvvetlenmiş olur. *Temiz mi temiz, sağlam mı sağlam, kara mı kara, büyük mü büyük* gibi tekrarlar, anlamı pekiştirmektedir. mI/mU edatıyla kullanılan sıfat veya zarfların anlamlarında, karşılaştırma ve tekrar yoluyla bir üstünlük vurgulanmış olur. mI/mU edatı, iki veya daha fazla vasıf, nitelik, özellik arasında bir karşılaştırma yapılmasını ve sıfatın veya zarfın derecelendirilmesini sağlar. Bir nesnenin veya kişinin bir özelliğinin diğerlerine göre daha üstün olduğu bu yolla ifade edilir: “ *güzel mi güzel*

bir kız.” cümlesinde kızın güzelliği pekiştirilmiş, güzellik bakımından üstünlüğü belirtilmiş olur.

Anlamı kuvvetlendirmek, pekiştirmek için tekrar edilen sözcüklerin arasına ml/mU edatının getirilmesiyle oluşturulmuş ikilemelerde, sıfatla belirtilen niteliğin çokluğu, aşırılığı belirtilerek derecelendirilir.

Türkiye Türkçesinde ml/mU soru edatının sıfat ve zarflarda derecelendirme yapma işlevini yeterince açıklamak için çeşitli eserleri tarayarak tespit ettiğimiz örnek cümleler şöyledir:

“*Canlı mı canlı bir tabiat: iyi mi iyi bir iş; iyi mi iyi! Ama bir şey eksik.*” (MT,101)

“*Ilık mı ılık, yumuşak bir günde başladı bu tuhaf hikâye.*” (AŞK, 3)

“*Hiç mi hiç düşünce yok, fakir mi fakir (çok fakir), zengin mi zengin, uslu mu uslu, güzel mi güzel, temiz mi temiz, aptal mı aptal*” (Hatipoğlu, 1981: 23).

“*Kerem Usta gibi usta var mı? Deli mi deli. Aslan mı aslan! Erkek mi erkek! Sıcak mı sıcak be! Sümüklüler.*” (SS, 230)

“*Saim birini ucundan kemirdi ve bıraktı. Bayat mı bayat bir ekmek.*” (MNK, 19)

“*Bozkır geniş mi geniş... Yol çetin mi çetin... Umutlar kayıp mı kayıp...*” (OD, 22)

“*Ayaz mı ayaz bir gece yarısında başımıza dikilip ‘Ejderler!...’ diye kükrediğinde silahlarımıza sarılma vaktinin geldiğini anlamıştık.*” (M, 108)

“*Birincisi içki ve eğlence peşinde Frengi şarap küplerinin pehlivanı, İkincisi ahmak mı ahmak, altın ve mücevher dostu cihan bezirgâni.*” (ŞS, 19)

“*Kısmet, annesine sarılmak, yüzünü onun mis mi mis gibi sabun kokulu -beyaz Hacı Şakir-saçlarına gömmek istiyor.*” (ÜBK, 87)

“*Kendisine her zaman huzur veren o kokuyu, anasının kokusunu duyar duymaz tatlı mı tatlı mırıldanmaya başladı.*” (PKA, 42)

“*Şah, o güne kadar hiç mi hiç böylesine küstah sözlerle karşılaşmamıştı.*” (ŞS, 29)

“*O kılıç başkadır; kendi kılıcı değildir, kendi kılıcına ve öteki kılıçlara, hiç mi hiç, benzememektedir; bir başka şeydir o.*” (O, 21)

“*Osman’ın, neden sonra gördüğü ve görmeyi hiç mi hiç beklemediği şey, örme taştan iki gözlü bir kulübedir.*” (O, 22)

“*Ak üzere bulunan büyük yolculuğunu düşünüyor. Osman Beğ, arada bir de gülümsüyor; çünkü artık hallerindeki, tepki ve davranışlarındaki -Osmancık’la, hattâ, Osman Beğ’in ilk yılları ile*

hiç mi hiç ilgi, ilişki bırakmayan- değişimleri, o da yakalayivermekte, buna bütün yoldaşları ve Kayı büyükleri gibi o da şaşmaktadır.” (O, 196)

“Yani fesat mı fesat olan Emre’ye göre bu kahramanlık destanının kahramanı, arkadaşını çatışmada bırakıp kaçtığı için sevinen, durmadan kayıp düşen, yavuklusunu da kaymakama kaptıran, biraz, nasıl demeli, zarif ve hassas bir hayduttu.”(KO,44)

*“Efendim, buradaki evlerin birinde ağzı, burnu yerinde, -bir gözünde tavukkarası vardır ama zararı yok!- eski kadınların dediği gibi, ellerinin üstüne fındık oturtulacak kadar yumuk yumuk elli, büyük büyük memeli, entarisinin göğse açılan yerinde hafifçe kirli esmer bir ayrılıp birleşme, **hoppa mı hoppa** bir Yahudi kızcağızı vardı.” (LA, 136)*

Türkiye Türkçesinde temel görevi soru cümleleri kurmak olan ml/mU edatı ile veya başka sözcüklerle kurulan soru cümleleri her zaman gerçek bir soru olmayabilir. Soru cümlelerinin çeşitli anlam varyantlarını oluşturmak için kullanılan ml/mU edatı, fiil çekimlerinde görülen “geçmiş zaman kipiyle zarf-fiil oluşturmak” gibi farklı görevlerle de kullanılmaktadır. Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi aralarına ml/mU edatı olarak tekrar edilen unsurlar, yüklem de olabilir. Bu yüklemelerin arasına –ml/mU edatı getirilerek cümlede belirtilen yargıya kesinlik anlamı katılır.

Örnek cümlelerden de anlaşılıyor ki; ml/mU edatının tekrarlanan sıfat ve zarfların arasında yer aldığı ifadelerde karşılaştırma yoluyla derecelendirmek ve böylece belirtilen niteliği vurgulamak, pekiştirmek söz konusudur. Kısaca Türkiye Türkçesinde tekrarlanan sıfat ve zarflar arasında yer alan ml/mU edatı, ifadeyi karşılaştırma yoluyla derecelendirmekte ve güçlendirmektedir.

Türkçede tekrarlar yoluyla anlamın pekiştirilmesi, sürekliliğinin veya çokluğunun ifadesi yaygın olarak başvurulan bir ifade biçimidir. Yani sıkça kullandığımız tekrarlar/ikilemeler anlamı pekiştirir. Ayrıca bir cümlede dile getirilen yargı eğer herkes tarafından kabul edilen bir yargı ise soru tarzında dile getirilir. Cümlede dile getirilen yargının anlamını güçlendirmek için soru tarzında kurulan cümlelere “onay cümlesi” adı verilir ve bu ifade tarzı “istifham sanatı” diye adlandırılan bir edebi sanat olarak kabul edilir. Tekrar edilen sıfat ve zarflar arasında kullanılan ml/mU edatı, tekrar yoluyla pekiştirme ile onaylatma yoluyla pekiştirme gibi anlatım tarzlarının ayrı ayrı yaptıkları güçlendirmeyi bir arada ifadeye katmakta ve böylece daha güçlü bir pekiştirme gerçekleşmektedir.

“Akıllı mı akıllı (çocuk)” gibi bir ifadede hem ikilemenin pekiştirme etkisi ve hem de istifham sanatına bağlı pekiştirme algısı okuyucu / dinleyicinin bilinçaltında oluşmaktadır. Böylece nesnenin / varlığın niteliği güçlü bir şekilde ifade edilmektedir.

Sıfat ve zarflardaki pekiştirme, belirtilen niteliğin aynı niteliği taşıyan benzerlerinden daha güçlü olduğunu ifade eder. Yani taşıdığı niteliğin derecesi bakımından benzerleriyle bir karşılaştırma yapar. Dolayısıyla bu ifadelerdeki güçlendirme, sıfat ve zarflar için bir derecelendirme değildir. Bu bakış açısıyla mI/mU soru edatının tekrar edilen sıfat veya zarflar arasında kullanılarak onları pekiştirmesini bir derecelendirme saymanın daha doğru bir yaklaşım olacağını düşünüyoruz. Derecelendirme, tekrarlanan sıfat veya zarfın anlamının arttırılması veya azaltılmasıdır.

Edebi eserlerden tarayarak bulduğumuz örneklerde, tekrar yoluyla varlıkların niteliğini belirten sıfatların veya zarfların arasına giren mI/mU edatının, arasında yer aldığı sözcüklerin belirttiği niteliğin derecesini arttırdığı anlaşılmaktadır. Tekrarlanan sözcüklerin arasına getirilen edat, hem tekrarların pekiştirme işlevlerinin ve hem de soru cümlelerinde sıkça karşılaştığımız istifham yoluyla cümlenin anlamını güçlendirme işlevinin bu yapılarda bir arada etkili olmasını sağlamaktadır.

Kaynakça

- Acarlar, K. (1970). -Mi Ekinin Türlü Kullanımları. *Türk Dili Dergisi*, C. XXII, S. 277, 358 – 363
- Aydın, A. - Tapar, D. (2023). Eski Türkçede Soru Eki. *Folklor Akademi Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1, 220 – 231.
- Banguoğlu, T. (2019). Türkçenin Grameri. 11. Baskı, Ankara: TDK Yayınları.
- Bilgegil, M. K. (2014). Türkçe Dilbilgisi. 2 Baskı, İstanbul: Salkımsöğüt Yayınları.
- Bolulu, O. (1997). Soru Mi’si, Soru Eki Mi?, *Çağdaş Türk Dili Dergisi*, Sayı 112, Haziran, 11-12.
- Bozkurt, F. (2004). **Türkiye Türkçesi**. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Bulak, Ş. (2019). Türkçede “-mI/-mU” Soru Unsuru. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 309-330.

- Doğan, L. (2007). Çağdaş Türk Lehçeleri El Kitabı. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Deny, J. (2012). Türk Dil Bilgisi (Çev: A. Ulvi Elöve). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Ediskun, H. (2005). Türk Dilbilgisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eker, S. (2021). Çağdaş Türk Dili (13. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ergin, M. (2005). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Ertürk, H. İ. (2020). "Soru Eki Fiil Çekim Eki midir?" *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 2,377-386, Haziran).
- Ertürk, M. (2023). Kutadgu Bilig'de Soru Cümleleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ.
- Gencan, T. N. (2007). Türkçe Dilbilgisi. Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayıncılık.
- Göknel, Y. (1974). Türkçe Dilbilgisi. İzmir: Hür Efe Matbaası.
- Hacıeminoğlu, N. (1992). Türk Dilinde Edatlar. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1981). Türk Dilinde İkileme. Ankara: TDK Yayınları.
- Hepçilingirler, F. (2004). Türkçe Dilbilgisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hengirmen, M. (1997). Türkçe Dilbilgisi. Ankara: Engin Yayınları.
- İpek, B. (2023). Türkçede Pekiştirme Edatları. İstanbul: Hiper Yayınları.
- Karaağaç, G. (2016). Türkçenin Dil Bilgisi. Ankara: Akçağ yayınları.
- Karahan, L. (2009). Vurgulama İşlevli Dil Birimler Üzerine. İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi, UTEK 2007, 27-28 Ağustos, C.1, S. 313-322,
- Karatay, A. (2003). Kısasü'l-Enbiya ve Nehcü'l-Feradis'te Soru Cümleleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana.
- Kayasandık, A. (2018). Tuḥfetü'l-İḥvān'da soru eki/edatı "ml". Science Resarch Congress Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Sempozyumu, 6, Kıbrıs: *Uluslararası Dil Eğitimi Dergisi*, 11-20.

Korkmaz, Z. (1995). Türkçede ok /ök pekiştirme (intensivum) Edatı Üzerine, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, 1. C. Ankara. TDK Yayınları.

Korkmaz, Z. (2009). Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi). 3. Baskı, Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Z. (2007). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.

Nar, K. (1995). Soru Ekiyle Kurulmuş Soru Cümlelerinin Anlambilimsel Yönden İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özmen, M. (2013). Türkçenin Sözdizimi. Adana: Karahan Kitabevi.

Pul, M. (2002). Türkiye Türkçesinde Edat. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sakarya.

Üstüner, A. (2013). Türkçede Pekiştirme. Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları.

Türkçe Sözlük (2009). Ankara: TDK Yayınları.

Taranan Eserler

Abasıyanık, S. F. (2001). Lüzumsuz Adam. 14. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Ağaoğlu, A. (2002). Üç Beş Kişi. 2. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Anar, İ. O. (2014). Puslu Kıtalar Atlası. 50. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Buğra, T. (2002). Osmançık. 14. Baskı, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Güntekin, R. N. (2000). Miskinler Tekkesi. 17. Baskı, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Kemal, Y. (2014). Sarı Sıcak. 14. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Livaneli, Z. (2016). Konstantiniyye Oteli. İstanbul: Doğan Kitap.

Pala, İ. (2011). Od. İstanbul: Kapı Yayınları.

Pala, İ. (2012). Şah ve Sultan. İstanbul: Kapı Yayınları.

Pala, İ. (2014). Mihmandar. İstanbul: Kapı Yayınları.

Safa, P. (2004). Matmazel Noraliya'nın Koltuğu. 20. Baskı, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Şafak, E. (2009). Aşk. İstanbul: Doğan Kitap.

